

Iš Veronikos sapnų skrynelės

Mėgstu landžioti po antikvariatų, uosti niekam neberekalingų daiktų kvapą - sunkoka, sumišusių su skurdū, svetimomis paslaptimis ir drovumu. Istorijos, o tiksliau - eilinių jos gyvenojų naivumas čia kaip ant delno: pompastiški, praeties didybę vaizduojantys paveikslai, tamsios sunkios indaujos ir trapūs kadaisie impozantiškų indų rinkinių likučiai liudija skaudžią tiesą - daiktai pergyvena mus, jie atsparesni entropijai. Niekad neturėtų, bet vis vien prarastų namų ilgesys ten veikia net raminamai.

Kartą viename antikvariate, kurio chaotiškai prigrūsti kambariai lyg šakotų senamiesčio gatvių miniatiūra, pačiame nuošaliausiam jo kambaryje, pamaciau keisčia turę: sidabrinę jos kojolelę vainikavo iš nežinomo raudono akmens išskaputuotas rožės pumpuras. Iškart supratau, kad turė skirta man. Paprašiau išrašyti sąskaitą, mintyse skaičiuodama, ko kelis atneančius mėnesius būsiu priversta atsakyti. Kai apmokėjusi sąskaitą, iš kasos sugrįžau pas pardavėją, ji labai nustebo: "Juk jūs ką tik pasiėmėt tą turę". Iš pradžių pamaniau, kad ji pokštauja. Supykau, bet visi bandymai rasti, kur dingto turė, ar atsimti pinigų baigėsi nesėkmingai. Tačiau, kai po kelių dienų gatvėje sutikams pažįstamą nustebo, kad ką tik buvome susitikę, tik aš dėvėjau kitą palta, supratau, kad mieste atsirado mano antrininkė.

Jau seniai ją išsivaizdavau. Tikiu, kad kiekvienas mūsų sąmoningai ar ne, ilgisi savo antrininko, nors baisu net išsivaizdoti pirmąjį susitikimą. Kad ir kaip save analizuotum, vis dėlto esi pats sau paslaptis. Pamatyti tą paslaptį iš šalies - ne veidrodyje, ne ploščiaime fotografijos ar kino atvaizde - prilygtu materialiu tapusiam sapnui.

Mintys apie pasaulyje klajojantį antrininką gimsta iš skaidrios nuojautos, kad pasaulyje nesi vienas. Nuo mažens troškau, kad būtų kas nors identiškas man. Norėjau pagaliau atrastąjį jausmo, kuris staiga užplūsta net artumo akimirka - absoliučios ledinės be jokio atsako vienatvės. Ir pasižiūrėti, ką ir kaip pasirinko toji kita, ne aš ir kartu aš.

Antrininkas materializuoja kito gyvenimo galimybę. Net ne kito, o kitokio, gal prasmingesnio, gal tylesnio, o gal šviesesnio nei tas, kurį gyvenu čia ir dabar. Gal *dėdė vu*, staiga pasivejantis vidury drumzlinos balandžio dienos gatvėje, yra tik akimirka, kai pradėję regeti to nesutikto kito akimis ar prisiminti jo prisiminimus? Lyg trumpam atvertęs likimo knygą pamatai kitą savo gyvenimą, kuris kaip snaigė išlirpsta ant neklausaus vaiko liežuviu.

Ilgai klaidžiojau po miestą, vadamasi turės pagrobėją, kol atsidūriau tylioje priemiesčio gatvelėje. Čia stovėjo balta, vijokliais apaugusi vila. Jutau, kad joje yra kažkas ir tas kažkas stebi mane, beldžiančią į duris. Vėjas sibubavo baltais užuolaidais ir atrodė, kad namas netrukus pakils ir nuskris. Pamaciau į sieną atremtas kopėčias ir pradėjau lipti. Šilta ir stipri ranka įtraukė mane į antro aukšto kambarį - balta, kaip ir visas namas. Buvo labai tylu. Be žodžių mes sutarėme nedrumstis tylos. Žinojau, kad nuo šios dienos nebėsiu giesiu to, ko neturiu, ir išmoksiu džiaugtis tuo, kas yra: žydinčių šios, gurgandžiančių skalbinių, spindulių, kuris nedrąsiai palietė taurės kraštą, savimi.

Staiga pro namo sienas, plėšius emė sunktis vanduo. Jo buvę tik daug, bet aš jau nebebijojau.

Prakeikimas

už kraupų Vilniaus medžių sužalojimą

*Augo giružėlėj
Zilias jovarelis,
Tai aug mano tėvelis...*

Senų aukštų topolių lajose gyvena prisiminimai, svajonės ir viltys. Vienį jų rymo čia piet, prie namų, ošia pro langą, šnara negirdėtų pasakų žodžius vasaros naktį, nelyginant kanklės, lietaus pirštų paliestos, slapty sapnų sutartines. Kiti - pakeliumi į mokyklą, į darbą, pro juos praėini kasdien, jie budi, parėmę dangų, kasdienybės sargyboje, saugo jos pavakų ir prasmę. Dar kiti įstrigę retai beaplankomose praeties salose. Tačiau tada, kai pritrūksta oro, kai visai nebėra ku kvėpuoti ir tuoj, rodos, duste uždusi, tada nusigauk kurią baltą sekmadienio popietę ten, kur taip seniai buvai, gal jau penketa, dešimtį ar ištisus dvidešimt metų, į tą apleistą priemiesčio užkampį, visų užmirštą sengtavį, ištikimai sergimą tavo atminty eilės senų aukštų topolių, ir jie vėl primins tau, jog tebežina kažką, ką žinojai anai, prieš daugel metų, o gal visada, ir ko jokiais žodžiais nepasakysi, jog tebesi pats savimi, tebesi gyvas ir vėl gali ramiai, gliliai ir lygiai kvėpuoti.

Seni aukštai topoliai šakomis praplėšia laiką, mūsų skubius trumpus metus ir atlopa juo begalinę erdvi anšką mūsų tuštumą, aną mes stūksio anapus, žiūri su meile iš aukštai ir išvaudoja laisvėn tolių išsilgusį žvilgsnį. Senų aukštų topolių lajose gyvena dvasios. Kartais, ypač vėly rudenį, Vėlinių laiku, jos apreiškia ir tampa regimos, girdimos, ir tik visiškas neišmanėlis gali tada piktintis sukurojančioms padangėms krankinčių vėjų darbesimis. Senais aukštais topoliais praeitis pašventina dabartį, daus atsiveria žemei, ir iš dangaus kasmet nusileidžia ateitis. Gal todėl lietuviai topolį praminė jovaru, arba jėvaru, tiltu į dangų...

Tulas ironiškai pavadinai taip poezija. Tai poezija. Tačiau ne ta išromyta, bedvasė, dirbtiniai iškepianta postmodernizmo salonų "poezija", iš tikrųjų verta nebent ironijos, ne glotniai apkirptas, kelyntėmis apmatus ir kaspinėliu parištas pudelis nuobodžiaujančiai damai ant kelių, o tas pats senas vilkas nurdįjusiais šarvais, vis nerandantis už vietos, tebestaugiantis naktimis gretimui, dar neuzbetonuotų kalvų viršūnėse. Tai nenumaldomo nerimo, begalinį klajonių, nepagudžiamo ilgesio, vietoj ir laisvės Poezija, kuria pati Dvasia šaukia ir žadina žmogų, kuria žmogus širdis, nenumalšinamo troškulio iškaupta, plyšta ir atsiveria Dvasiai.

Tai ta pati galingoji Poezija, kuri, daugybės širdžių bendra prišaukta, padarė stebuklą ir išlaisvino Lietuvą iš svetimišalių prispaudęs. Tai ta pati Poezija, kurios midaus auka aplink mus vogia tebe gyvena mūsų protėvių vėles ir senieji dievai, tebešnara aukštų žilų jovarų lajose, tebeuždija patyliukais mūsų slapty sąvajų sutartines.

Lietuva gali išgyventi be valstybės, be duonos, be rašto, tačiau be šitos Poezijos, be šito daug gaudesio lyg malda iškeltose senų topolių viršūnėse, žvaigždėm praplyšusiais padebesiais... Amputuok šitas viršūnes, ir žvaigždės užsimers, nepasiekios mačų. Pamink, išniekin, sunaikink šią Poeziją, ir iš tikrųjų paminsi, išniekinsi, sunaikinsi Lietuvą. Ir tada jau bus visiškai tas pats, kaip nusizdytū: ar į Vakarus, ar atgal į Rytus.

Todėl tuos valdžios pareigūnus - apgallėtinius žioplus arba itin gudrius niekšus, - kurie emėsi apipiiautytį Vilnių, Poezijos sostinę, apkirpti šį darsyk laisve patikėjusį ir vėl suvedžiotą Vilką it rausvą saloninį pudelį vertelgį pašaipai, - topolių lajose gyvenusių, šnarejusių, dainavusių dvasių vardu, šventos Poezijos galia - prakeikiau.